

Zeitschrift: Igl Ischi : organ della Romania (Societat de Students Romontschs)

Herausgeber: Romania (Societat de Students Romontschs)

Band: 63 (1978)

Heft: 10

Artikel: Structuras novas dalla baselgia catolica ni da cussegls, cusselgliers e cusselgliaders

Autor: Pelican, Gion Martin

DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-881898>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 30.07.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Structuras novas dalla baselgia catolica ni da cussegls, cussegliers e cussegliaders

da Gion Martin Pelican

Sch'ins plidava aunc avon paucs onns da structuras dalla Baselgia, lu manegiavan ins cun quei plaid las pleivs e las diocesas. Ins patertgava vid il Papa cun ses dicasteris e cardinals, vid igl uestg cun sia Curia e ses canonicis, vid il capetel e vid il plevon cun ev. vicaris ni caplons. El meglier cass vegneva aunc endamen a quel e tschel ch'ei detti era organisaziuns dils stans, sco uniuns dad umens, da dunnauns e mattauns, cumpignias da mats e forsa aunc uniuns da luvrers ni semeglontas. Mo adina eran ins pertscharts che tals gremis stevan sut la direcziun dils plevons ni silmeins dad in spiritual. Quels vevan lu da dar ad ina tala uniun la tempra ecclesiastica. Sch'ins leva esser maligns, plidav'ins dalla predominanza clericala. Oz vesa quei tuttenina ora tut auter. Il spiritual svanescha per aschidadir el cagliom dallas pli differentas e variontas organisaziuns da laics. Igl ei per «il laic da mintgadi» directamein difficil da surveser quellas structuras novas e novissimas. Daco ei quei vegniu?

II 2. Concil dil Vatican e sias consequenzas

Per capir la midada stuein nus dar in'egliada sin quei ch'ei curriu e passau ils davos 15 onns. Ils 11 d'october 1962 pren il 2. Concil dil Vatican sia entschatta. Gia beingleiti semuossa ei che la Baselgia vul buca mo arver ina finiastra per schar mirar il clerus viado el mund, mobein ch'ella arva las portas per schar entrar il laic e dar ad el dapli responsabludad.

Ils 21 da november 1964 vegn la constituziun dogmatica sur dalla Baselgia proclamada solemnamein. En quella constituziun vegn la Baselgia circumscreta surtut sco pievel da Diu sin viadi. Quei mutta oravontut treis caussas:

- Tuts cartents han art e part dil sacerdozi da Cristus
- Sin fundament da lur cardientscha participeschon els era agl uffeci profetic da Cristus
- Muort lur differents duns (carismatics) contribueschan tuts essenzialmein alla erecziun dil tgierp da Cristus.

Ils 18 da november 1965 cumpara il decret sur digl apostolat laic. En quel vegn pretendiu ch'ins eregi buca mo ellas diocesas, mobein era ellas pleivs, gremis «che sustegnien l'activitat apostolica dalla Baselgia sil plaun dalla evangelisaziun e sanctificaziun, sil plaun caritativ e social – e quei en collaboraziun commensurada dil clerus e dils claustrals cun ils laics.»

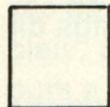
Ils 7 d'uost 1968 tarmetta igl uestg da Cuera a tuts plevons e caplons cun in agen territori da pastoraziun in scriver. En quel dat el a tuts l'incarica da ponderar l'instituziun da cussegls pastorals e sediscuorer en caussa cun ils laics che s'engaschan ella pastoraziun. «Igl ei miu giavisch, ch'ins eregi en tons loghens sco pusseivel tals cussegls pastorals.»

Gia avon quei datum fuva in cussegli vegnius fundaus: il cussegli pastoral diocesan. Il statut per quei cussegli porta il datum dils 31 da matg 1967. Dall'entschatta enneu era quei gremi concepius sco in cussegli da spirituals e laics. El salva sia emprema sesida ils 8 da fenadur 1967. En cuort semuossa ei denton ch'ils spirituals duessen ver in agen cussegli. Ils 12 da fevrer 1969 salva lu il cussegli presbiteral dalla diocesa sia emprema radunanza. Sil palancau cantunal seconstitueschan plaun a plaun era in agen cussegli pastoral. Quel serimna ils 12 da zercladur 1971 per l'emprema sesida.

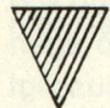
En concordanza cun il scriver da nies uestg entscheivan lu era las pleivs a crear lur cussegli pastorals; da quels dat ei tochen ussa in entrir tschuppel, prevalentamein en las pleivs grondas da nies Cantun. Quels han saviu seconstituir suenter ch'igl uestg ha giu approbau las directivas per tals cussegli. Per la regiun Grischun, Liechtenstein e Glaruna portan quellas directivas episcopalas il datum dils 10 da schaner 1970.

La situaziun actuala

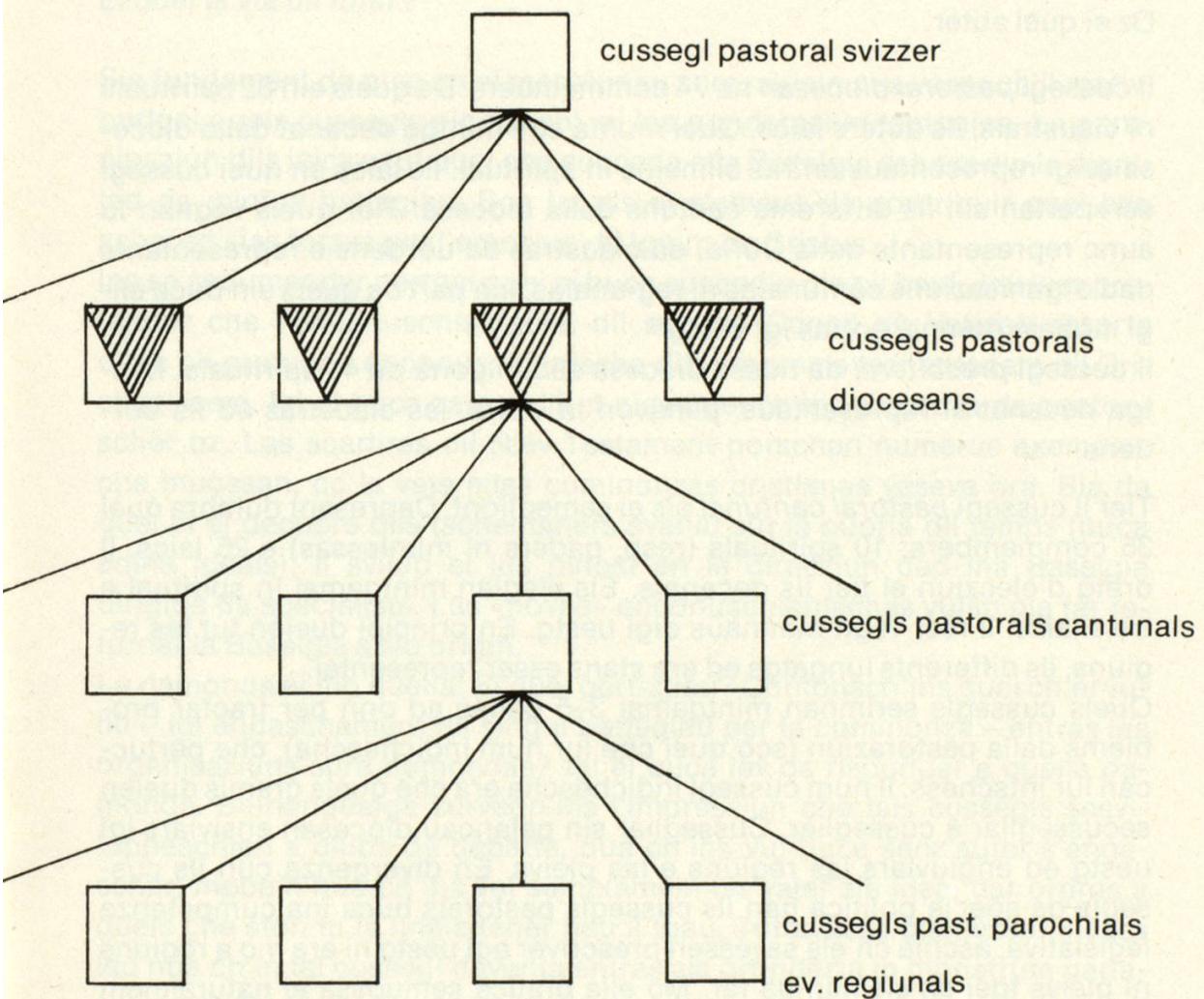
Per far la caussa in tec pli surveseivla san ins presentar la structura da quels cussegls en ina grafica. Quei vesess lur ora schia:

cussegls che secumponan da laics e spirituals

cussegls che secumponan mo da spirituals (cussegl presbiteral)

Il cussegli pastoral svizzer lein nus schar in tec d'ina vart, perquei ch'el ei pér sin via da seconstituir. Il scopo da quel ei scadin cass quel da segirar la coordinaziun dallas damondas da pastoraziun enteifer nossa tiara. Cun auters plaid: evitar ch'ins ves i ina diocesa mo ils agens problems e basegns ed enqueri mintgamai las sligiaziuns tut dapersei. Quei che para dad esser moda en nossa tiara, ton en fatgs da Baselgia sco en fatgs dil stadi!

Sco gia menziunau sura ha nossa diocesa dapi 1967 in cussegli pastoral e dapi 1969 in cussegli presbiteral. All'entschatta era quei patertgau mo sco in gremi. Suenter, cura ch'il cussegli presbiteral ei seformaus sco agen cussegli, muntava quei che tut ils spirituals che fagevan part dil cussegli pastoral eran il medem mument era commembers dil cussegli presbiteral. Oz ei quei auter.

Il cussegli *pastoral diocesan* ha 74 commembers. Da quels ein 32 spirituals ni claustrals, ils auters laics. Quei munta che mintga decanat dalla diocesa seigi representaus entras silmeins in spiritual. Ils laics en quei cussegli serepartan sin ils differents cantuns dalla diocesa. Tier quels vegnan lu aunc representants dalla Curia, da claustras ed uordens e representants dad organisaziuns cantunalas ni regiunalas. Ina part da quels ein buca eligi mobein numnai entras igl uestg.

Il cussegli *presbiteral* da nossa diocesa secumpona da 45 spirituals. Mintga decanat ei representaus, plinavon la Curia, las claustras ed ils uordens.

Tier il cussegli *pastoral cantunal* eis ei semegliont. Dapresent dumbra quel 35 commembers: 10 spirituals (resp. paders ni muniessas) e 25 laics. Il dretg d'eleciun ei tier ils decanats. Els elegian mintgamai in spiritual e treis laics. Il rest vegn numnaus digl uestg. En principi dueien tut las regiuns, ils differents lungatgs ed era stans esser representai.

Quels cussegls serimnan mintgamai 3–5 gadas ad onn per tractar problems dalla pastoraziun (sco quei che lur num indichescha), che pertucan lur intschess. Il num cussegli indichescha era che quels gremis dueien secussegiar e cussegiar. Cussegiar sin palancau diocesan ensiviars igl uestg ed engiuviors las regiuns e las pleivs. En divergenza cun ils cussegls da specia politica han ils cussegls pastorals buca ina cumpetenza legislativa, aschia ch'els savessen prescriver agl uestg ni era mo a regiuns ni pleivs tgei ch'els han da far. Mo ella pratica semuossa ei naturalmein ch'igl ei buca senza muntada sch'in cussegli pren in conclus, era sche quei conclus ei buca ligions per auters. L'autoritat cumpetenta ha denton la pusseivladad da far ord in tal conclus in camond per siu intschess.

Da l'autra vart sa in tal gremi ch'ei detg representativs era metter l'autoritat ecclesiastica empau sut squetsch.

Cussegls *parochials*, pia cussegls pastorals dallas pleivs, dat ei era gia in'entira retscha en nies Cantun. Principalmein las pleivs grondas han sentiu quei basegns ed han creau cussegls parochials. Tenor las directivas da nies uestg dueien quels esser representativs per la situaziun d'ina pleiv, quei v.d. en el dueien sentupar giuvens e vegls, umens e femnas, purs e luvrers, studegiai e buca studegiai. La grondezia d'in tal cussegl ei fetg differenta tenor la situaziun d'ina pleiv: da 5–20 commembers. En nies Cantun dat ei oz 27 cussegls parochials.

Ei quei la via dil futur?

Sin fundament da quei ch'ei menziunau sura, stuein nus veser ch'il motiv, pertgei quels cussegls ein naschi, ei ina ponderazion teologica. La participaziun dils laics e tut quei che succeda ella Baselgia sebasa sin la dignitad da mintga battegiau. Sco tal eis el clamaus da contribuir quei che schai en sias forzas per l'erecziun dil tgierp da Cristus.

Ins sa sedumandar pertgei quei ei buca succediu gia pli baul. Jeu less pretender che l'enconuschientscha dil secund Concil dil Vatican resorta d'ina pli profunda enconuschientscha dils emprems tschentaners dil Christianissem. Igl ei buca zatgei diltut niev quei ch'ins sesprova da contonscher oz. Las scartiras dil Niev Testament porschan numerus exempels che muossan, co la veta ellas cuminonzas cristianas veseva ora. Bia da quei ei el decuors dils tschentaners svaniu sut la puorla dil temps (buca adina ideals); il svilup ei ius plitost en la direcziun dad ina Baselgia dirigida da specialists. Las «novas» enconuschientschas vulan pia far returnar la Baselgia a siu origin.

La damonda ei mo quella: Ei quei gartegiau? Contonsch'ins quei ch'ei vuiliu – igl engaschament dil singul battegiau per la cuminanza – entras las organisaziuns sura numnadas? Igl ei buca lev da rispunder a quella damonda. Beinenqualga survegn'ins l'impressiun che tals cussegls sesvilluppeschien a clubs da debatta, nua ch'ins vul buca senz'auter s'engaschar, mobein nua ch'ins vul semplamein far valer sia idea, dar ordras a quels che ston lu la finala tener neu il tgau. Tuttavia sa quei esser il cass leu nua ch'in tal cussegl daventa entras sia grondezia in monstrum parlamentaric. Da l'autra vart san ins era buca snegar che ual nossas pleivs pli grondas ein daventadas organisaziuns senza negina atmosfera familiara, societads anonimas pli u meins da consum.

Ei para a mi che ual nossas pleivs pintgas, quellas pleivs che han oz per regla aunc negin cussegli parochial (e che vulan apparentamein era buc in tal), fussen il tschespet adattau per da quels experiments. Ins vegli buca capir quei el senn ironic! Pertgei ual leu fuss il prighel meins gronds ch'in tal cussegli daventassi in club da debatta che porta buca fretg. Forsa stuess ins leu anflar ina via in tec nova per tals gremis. Buca senz'auter in «parlament» eligiu, mobein ina gruppa pli u meins spontana che sesprova da vivificar la veta religiosa, da porscher formaziun ed instrucziun, che s'engascha era cun responsabludad per la pastoraziun ed il survetsch divin.

E cun quei vegn jeu ad ina davosa ponderaziun che para a mi impurtonta: La munconza da spirituals che sefa valer pli e pli e che vegn en empau onns a daventar il problem cardinal era tier nus. Ei vegn a vegnir aschia che pli e pli biaras pleivs restan senza spiritual. Tgei duei lu succeder? Duei la veta religiosa en quels loghens, la veta liturgica da pleiv ir en digren e forsa svanir (jeu manegel cheu buca la veta religiosa da famiglia) in di diltut? Ni co dueien ils paucs spirituals che restan aunc vegnir suenter als basegns dallas pleivs? Cheu ston tuts che fan part dalla Baselgia arver ils egls e semetter vid la laver. E quei ei pusseivel mo lu, sche biars s'engaschan e surprendan responsabludad.

Quei sa forsa era daventar sin basa regiunala, sche las pleivs ein memia pintgas per sezzas saver crear in gremi pastoral che funcziunescha. Era en quei grau entscheiv'ins tscheu e leu a far ils emprems pass e las empremas emprovas. Jeu patratgel p. ex. a quei che succeda en Val d'Alvra, ni che para da daventar in basegns en Lumnezia. Igl ei segir in basegns pil futur. Mo ei drova temps e dabia ideal da singulas persunas per realisar quei ch'ei necessari.

Sche jeu less ussa exprimer miu meini persunal arisguard ils cussegli existents, lu crei jeu che quels seigien daventai ils davos onns in tec l'unfrenda d'ina superorganisaziun che ei buca da gudogn. Mo els muossan forsa la via per ina sligiaziun pli ventireivla che gida nossa Baselgia a flurir viva von. Ei sa buca dar ina Baselgia mo dil clerus, ed ual aschi pauc sa ei dar ina Baselgia mo da laics. Tuts ston cooperar per il bien digl entir tgierp. Sche nus daventein pertscharts che nus tuts essan survients da Cristus, lu vein nus contonschiu la premissa per ina Baselgia che sto buca temer temps da crisa, mobein che viva e porta fretg.